

Тема 16.3

БАНКРУТСТВО

- 1. Необхідність та завдання інституту банкрутства підприємств.**
- 2. Система діагностики банкрутства.**
- 3. Порядок оцінки та продажу майна підприємства-банкрута.**
- 4. Мирова угода у справі про банкрутство**
- 5. Особливості ліквідаційної процедури підприємства - банкрута**

1. Необхідність та завдання інституту банкрутства підприємств.

- ▶ Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури

Основні етапи визнання підприємства банкрутом:

- ▶ подається в суд заява про порушення справи щодо неспроможності підприємства;
- ▶ розгляд справи;
- ▶ прийняття рішення судом.

Суд може прийняти рішення:

- ▶ відхилити заяву;
- ▶ призупинити справу;
- ▶ визнання підприємства банкрутом і його ліквідацію.

Цілі процесу банкрутства:

- ▶ стимулювання розвитку бізнесу.
- ▶ контроль господарських відносин між окремими суб'єктами ринку, забезпечення рівності прав.
- ▶ очищення ринку від недієздатних учасників.
- ▶ справедливий розподіл грошових коштів між кредиторами.
- ▶ створення умов для відновлення бізнесу

У червні 1999 року ВРУ прийняла закон "Про відновлення платоспроможності боржника, або визнання його банкрутом", який діє з 2000 р.

Концепція Закону передбачає виконання триєдиної задачі.

1. припинення непродуктивного використання виробничих потужностей.
2. запобігання розбазарювання майна неплатоспроможних підприємств.
3. задоволення претензій та вимог кредиторів.

1. **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**
2. **ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО**
3. **ЛІКВІДАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА**
4. **ПРОДАЖ МАЙНА В ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО**
5. **МИРОВА УГОДА**
6. **ПРИПИНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО**
7. **ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ БОРЖНИКІВ**
8. **АРБІТРАЖНИЙ КЕРУЮЧИЙ (РОЗПОРЯДНИК МАЙНА, КЕРУЮЧИЙ САНАЦІЄЮ, ЛІКВІДАТОР)**
9. **ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА, ПОВ'ЯЗАНІ З ІНОЗЕМНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ БАНКРУТСТВА**
10. **ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ**

процедура санації триває 12 місяців і може бути продовжена ще на 6 місяців за рішенням суду.

методи санації:

- ▶ реструктуризація підприємства;
- ▶ перепрофілювання виробництва;
- ▶ закриття нерентабельних виробництв;
- ▶ мирова угода;
- ▶ ліквідація дебіторської заборгованості;
- ▶ продаж частини майна боржника;
- ▶ звільнення працівників та інші методи.

Етапи еволюції інституту банкрутства

- ▶ Підготовчий (до 1991-1992 р.) – діють регулювальні органи, створені в СРСР;
- ▶ 1 етап (1993-1995 р.) – зародження інститутів банкрутства, спеціальний регулювальний орган не створений;
- ▶ 2 етап (1996-2000 р.) – створення Агенства з питань банкрутства;

- ▶ 3 етап (2001-2005 р.) – передача повноважень з регулювання інститутів банкрутства Міністерству економіки;
- ▶ 4 етап (з 2006 р.) – створення Державного департаменту з питань банкрутства, загострення протиріч між окремими інститутами банкрутства.
- ▶ 5 етап (з 21.11.2011) - Мінюст було визначено головним центральним органом виконавчої влади в даній сфері (Департамент з питань банкрутства)

Функції Міністерства юстиції як державного органу з питань банкрутства

- ▶ Підготовка та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих
- ▶ Реєстр ліквідаторів та банкрутів
- ▶ Експертиза фін стану підприємств
- ▶ інформаційна

Учасники справи про банкрутство

- ▶ Підприємство (керівник, власник, трудовий колектив)
- ▶ Господарський суд
- ▶ Мінюст
- ▶ Арбітражний керуючий
- ▶ Інвестори
- ▶ Кредитори
- ▶ Постачальники
- ▶ Споживачі

2. Система діагностики банкрутства.

Про негативні явища можуть свідчити певні економічні сигнали:

- ▶ 1) різкі зміни оптимальних значень статей балансу;
- ▶ 2) дефіцит обігових коштів;
- ▶ 3) отримання збитків від реалізації продукції;
- ▶ 4) перевищення темпів зростання витрат над отриманим чистим доходом;
- ▶ 5) падіння попиту на продукцію;
- ▶ 6) погіршення усіх показників діяльності підприємства
- ▶ 7) недосконалий механізм ціноутворення;
- ▶ 8) відсутність джерел довгострокового фінансування капіталовкладень,
- ▶ 9) зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей

Види банкрутства:

- ▶ Реальне
- ▶ Технічне
- ▶ Навмисне
- ▶ Фіктивне

- ▶ **Діагностика банкрутства** – система фінансового аналізу, яка спрямована на визначення параметрів кризи, що генерує загрозу банкрутства.

1. Система експрес-діагностики

- визначається «кризове поле»;
- формується система індикаторів , які аналізуються і є основою оцінки масштабів кризи.

ВИСНОВОК

- легка фінансова криза;
- глибока фінансова криза;
- фінансова катастрофа.

2. Система фундаментальної діагностики

1. визначаються та аналізуються чинники кризи:

- ▶ Внутрішні (операційні, інвестиційні, фінансові)
- ▶ Зовнішні (соціально-економічні, ринкові...)

2. прогнозується розвиток кризи, та можливості підприємства;

3. визначення масштабів кризи за допомогою аналізу:

- ▶ повний аналіз фін. коефіцієнтів;
- ▶ кореляційний (визначається рівень впливу окремих факторів);
- ▶ SWOT – аналіз;

- ▶ - модель Альтмана:
- ▶ $Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1X_5$
- ▶ X_1 – відношення величини робочого капіталу до суми загальних активів;
- ▶ X_2 – рентабельність власного капіталу;
- ▶ X_3 – рентабельність активів;
- ▶ X_4 – відношення суми власного капіталу до запозиченого;
- ▶ X_5 – оборотність активів.
- ▶ Якщо $Z < 1,8$ – потенційне банкрутство
- ▶ $Z > 2,99$ – стабільність підприємства

- ▶ Коефіцієнт Бівера розраховують як відношення суми чистого прибутку і нарахованої амортизації до величини довготермінових і поточних зобов'язань за формулою:
- ▶ $KB = (\Phi 2.220 + \Phi 2.260) : (П480 + П620),$
- ▶ Позитивне значення $>0,2$

- ▶ В Україні діагностування кризового стану підприємства можливе за такими методиками:
- ▶ «Методикою проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій»,
- ▶ «Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства»

3. Порядок оцінки та продажу майна підприємства-банкрута.

- ▶ ЗАКОН УКРАЇНИ «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»
- ▶ **Професійна оціночна діяльність** - діяльність оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, яка полягає в організаційному, методичному та практичному забезпеченні проведення оцінки майна

- **Оцінювачами** можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які склали **кваліфікаційний іспит** та одержали **кваліфікаційне свідоцтво оцінювача.**

- ▶ **Кваліфікаційне свідоцтво оцінювача** підтверджує достатній фаховий рівень підготовки оцінювача для самостійного проведення оцінки майна.
- ▶ **Сертифікат суб'єкта оціночної діяльності** засвідчує право суб'єкта оціночної діяльності на внесення його до Державного реєстру суб'єктів оціночної діяльності

- ▶ **Саморегулівними організаціями оцінювачів** є всеукраїнські громадські організації, що об'єднують фізичних осіб, які визнані оцінювачами, отримали свій статус та здійснюють повноваження з громадського регулювання оціночної діяльності.

▶ **ОЦІНЮВАЧІ МАЮТЬ ПРАВО:**

- ▶ доступу до майна, яке оцінюється, документації;
- ▶ отримувати роз'яснення та додаткові відомості;
- ▶ відмовитися від проведення оцінки майна;
- ▶ страхувати свою цивільну відповідальність, пов'язану з професійною оціночною діяльністю;

ОЦІНЮВАЧІ ЗОБОВ'ЯЗАНІ:

- ▶ дотримуватися вимог нормативно-правових актів з оцінки майна;
- ▶ забезпечувати об'єктивність оцінки майна;
- ▶ забезпечувати збереження документів;
- ▶ забезпечувати конфіденційність інформації

ПРОДАЖ МАЙНА В ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

- ▶ Продаж майна боржника в провадженні у справі про банкрутство здійснюється шляхом проведення торгів у формі аукціону.
- ▶ Суб'єктами аукціону є замовник (ліквідатор), організатор та учасники.

Організатор аукціону виконує такі функції:

- ▶ опубліковує і розміщує повідомлення про продаж майна боржника;
- ▶ приймає заявки на участь в аукціоні;
- ▶ укладає із заявниками договори про завдаток;
- ▶ визначає учасників торгів;
- ▶ здійснює проведення торгів;
- ▶ визначає переможця торгів і підписує протокол про результати проведення торгів;
- ▶ повідомляє учасників торгів про результати

- ▶ Переможець торгів повинен **протягом п'яти днів** з дня одержання проекту договору підписати його та перерахувати кошти за придбане майно на зазначений у протоколі номер банківського рахунка.
- ▶ Акт про передання права власності на куплене нерухоме майно **не пізніше трьох робочих днів** після повної сплати переможцем ціни передається нотаріусу, а копії акта **не пізніше наступного дня** разом із відомостями про нотаріуса надсилаються покупцю, замовнику аукціону та продавцю.

4. Мирова угода у справі про банкрутство

- ▶ Під мировою угодою у справі про банкрутство розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та/або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника

- ▶ Рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймається комітетом кредиторів більшістю голосів кредиторів та вважається прийнятим за умови, що всі кредитори висловили письмову згоду.
- ▶ Рішення про укладення мирової угоди приймається від імені боржника керівником боржника чи арбітражним керуючим

Мирова угода повинна містити положення про:

- ▶ розміри, порядок і строки виконання зобов'язань боржника;
- ▶ відстрочку чи розстрочку або прощення боргів.
- ▶ виконання зобов'язань боржника третіми особами

Сторона мирової угоди протягом п'яти днів з дня укладення мирової угоди повинна подати до господарського суду заяву про її затвердження.

До заяви про затвердження мирової угоди додаються:

- ▶ текст мирової угоди;
- ▶ протокол засідання комітету кредиторів, на якому було прийнято рішення про укладення мирової угоди;
- ▶ список кредиторів;
- ▶ зобов'язання боржника щодо відшкодування всіх витрат, відшкодування яких передбачено у першу чергу

5. Особливості ліквідаційної процедури підприємства - банкрута

- Під ліквідацією розуміється припинення суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

1). ВІДКРИТТЯ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ

- ▶ господарська діяльність банкрута завершується
- ▶ строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав
- ▶ припиняється нарахування неустойки (штрафу, пені),
- ▶ скасовується арешт, накладений на майно боржника

2). ПРИЗНАЧЕННЯ ЛІКВІДАТОРА ТА ЧЛЕНІВ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

- ▶ господарський суд призначає ліквідатора банкрута з числа арбітражних керуючих.
- ▶ До складу ліквідаційної комісії банкрута включаються представники кредиторів, уповноважена особа засновників боржника, фінансових органів та профспілки, а в разі необхідності - також представники Антимонопольного комітету України, Фонду держмайна, та представник органів місцевого самоврядування.

3). ПОВНОВАЖЕННЯ ЛІКВІДАТОРА ТА ЧЛЕНІВ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

Ліквідатор здійснює такі повноваження:

- ▶ управління та розпорядження майном банкрута;
- ▶ проводить інвентаризацію та оцінку майна банкрута;
- ▶ аналізує фінансове становище банкрута;
- ▶ виконує повноваження керівника банкрута;
- ▶ очолює ліквідаційну комісію та формує ліквідаційну масу;
- ▶ пред'являє до третіх осіб вимоги щодо повернення банкруту сум дебіторської заборгованості
- ▶ Продає майно банкрута,
- ▶ Веде реєстр вимог кредиторів

- ▶ Протягом **п'ятнадцяти днів** з дня призначення ліквідатора відповідні посадові особи банкрута зобов'язані передати бухгалтерську та іншу документацію банкрута, печатки і штампи, матеріальні банкрута
- ▶ Ліквідатор **не рідше ніж один раз на місяць** надає комітету кредиторів звіт про свою діяльність, інформацію про фінансове становище і майно боржника

4). ВИЗНАЧЕННЯ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ МАСИ

- Усі види майнових активів банкрута, які належать йому на праві власності на дату відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури, включаються до складу ліквідаційної маси

5). ОЦІНКА МАЙНА БАНКРУТА

- ▶ Майно, яке підлягає реалізації у ліквідаційній процедурі, оцінюється ліквідатором. Початковою вартістю цілісного майнового комплексу є сукупність вимог кредиторів.
- ▶ Під час продажу майна банкрута на аукціоні вартість майна, що визначається ліквідатором, є початковою вартістю.

6). ПРОДАЖ МАЙНА БАНКРУТА

Ліквідатор організовує проведення аукціону з продажу активів банкрута.

- ▶ На аукціоні можуть продаватися:
- ▶ основні засоби;
- ▶ відокремлений структурний підрозділ банкрута як частина цілісного майнового комплексу;
- ▶ необоротні активи банкрута;
- ▶ дебіторська заборгованість.

7). ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ

- ▶ 1) у першу чергу задовольняються:
- ▶ Виплата зарплати
- ▶ вимоги кредиторів за договорами страхування;
- ▶ витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство
- ▶ вимоги щодо виплати основної грошової винагороди арбітражному керуючому;
- ▶ витрати арбітражного керуючого

- ▶ **2) у другу чергу задовольняються:**
- ▶ **вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян,**
- ▶ **3) у третю чергу задовольняються:**
- ▶ **вимоги щодо сплати податків і зборів;**
- ▶ **4) у четверту чергу задовольняються:**
- ▶ **вимоги кредиторів, не забезпечені заставою,**

- ▶ **5) у п'яту чергу задовольняються:**
- ▶ **вимоги щодо виплати додаткової грошової винагороди керуючому санацією або ліквідатору**
- ▶ **6) у шосту чергу задовольняються інші вимоги.**

- ▶ Таке клопотання ліквідатор надає господарському суду **не пізніше ніж за два місяці до завершення процедури ліквідації** і зазначає в ньому обсяг активів, що продавалися і не були продані, причини нездійснення продажу, а також загальну суму незадоволених вимог кредиторів.

8). ЗВІТ ЛІКВІДАТОРА

- Після завершення всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор подає до господарського суду звіт та ліквідаційний баланс, який має бути схвалений комітетом кредиторів та власником майна боржника.

9). ЗВІЛЬНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ БОРЖНИКА. ПІЛЬГИ І КОМПЕНСАЦІЇ ЗВІЛЬНЕНИМ ПРАЦІВНИКАМ

- Вихідна допомога звільненим працівникам боржника виплачується арбітражним керуючим у встановленому порядку з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом.

10). ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ

- ▶ Ліквідатор забезпечує належне оформлення, упорядкування та зберігання всіх, у тому числі фінансово-господарських, документів банкрута протягом ліквідаційної процедури.

11). ПРИПИНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

- ▶ 1) боржник не внесений до ЄДРПОУ;
- ▶ 2) юридичну особу, яка є боржником, припинено;
- ▶ 3) у провадженні господарського суду є справа про банкрутство того ж боржника;
- ▶ 4) затверджений звіт керуючого санацією боржника;
- ▶ 5) затверджена мирова угода;
- ▶ 6) затверджений звіт ліквідатора;
- ▶ 7) боржник виконав усі зобов'язання перед кредиторами;
- ▶ 8) до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про порушення провадження у справі про його банкрутство не висунуто вимог;
- ▶ 9) підприємницька діяльність фізичної особи - підприємця, яка є боржником, припинена;
- ▶ 10) господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника;

- ▶ **До складу функцій фінансового менеджменту в процесі здійснення ліквідації відносять:**
- ▶ **1). Оцінка майна за балансовою вартістю.**
- ▶ **2). Визначення обсягу і складу ліквідаційної маси.**
- ▶ **3). Оцінка за ринковою вартістю (ліквідаційна маса).**
- ▶ **4). Визначення обсягу реальних фінансових зобов'язань підприємства-банкрута.**

- ▶ **5). Вибір найбільш ефективних форм продажі майна .**
- ▶ **6). Забезпечення задоволення претензій кредиторів.**
- ▶ **7 .Розробка ліквідаційного балансу підприємства-банкрута.**